

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

Štev. 4.

V Ljubljani, dne 1. aprila 1914.

Leto 44.

Anica in trobentice.

Odšel od nas je beli sneg
in Anica je šla na breg —
tam cvetke prve so priklile:
»Ob žarkih solnca veselile
se bomo tukaj in zapele
pomladi nežno pesem . . .«

O cvetke male in rumene,
kako ste lepe in vesele —!
— Smehlja visoko se nebo
in solnčece na njem žari,
trobenticam se dobro zdi
in Anici oko žari . . .

O. E. B.

Hozana!

Po tratah je zacvelo cvetje,
po logih se vzbudilo petje.
Zveličarju v pozdrav
odmeva od dobnav:
Hozana!

In zjutraj, ko se vzdrami solnce,
z naravo združi se srce,
v nebo hitijo vse želje
in sklenjene roke
kot prošnje svoje dvigam kvišku.
In iz ljubeče duše se glasi:
Hozana!

Gnjevoš.

Župnik — zdravnik.

Spisal Václav Kosmák. — Preložil Jožef Gruden.

Drag mi je spomin na častitljivega gospoda F. J., župnika v mojem rojstnem kraju. To vam je bil nenavaden človek. Znan je bil daleč na okrog, celo preko moravskih mej. Pred njegovim preprostim župniščem je dostikrat stalo več voz z bolniki. Prihajali so z Nižje-Avstrijskega ali celo s Poljskega, tako da so ga zdravniki parkrat tožili, da jim sili v njih posel. Vem pa tudi, da je najimnitnejši iglavski zdravnik dr. G. svetoval staršem, ki so bili prišli k njemu z bolno hčerjo, a ji sam ni vedel pomoči, naj gredo z bolnim otrokom k župniku J., češ, on jo nemara ozdravi. Kaj je bilo deklicí, ne vem. Toliko pa dobro vem, da ji je znatno olajšal bolečine, in da sem imel sam kot reven študent skozi osem let enkrat na teden brezplačno kosilo v njegovi družini.

V zahvalo in v njegovo proslavo vam pokažem nekaj obrazcev iz njegovega dobrodelnega življenja. — — —

Bil sem šestleten deček.

Ko smo neko nedeljo zjutraj kmalu prišli iz cerkve, so me nekateri moji tovariši povabili, naj grem z njimi vred past.

S tem povabilom sem se čutil jako počaščenega in vzradočenega, pa sem veselega lica povedal doma materi, da pojdem tudi jaz past.

»Pa pojdi, no!« so mi dovolili mati. »A to ti povem, da mi prideš do kosila domov, sicer bodo oče hudi.«

Radostno sem poskočil, poprosil za kos kruha pa hitel k sosedovemu Janezku, ki sem ga imel najrajši. Drugi dečki so že izganjali konje in voli iz hlevov. Pridružila sva se jim, pa smo gnali na pašo. Nebo je bilo modro kakor spominčica, solnce je pripekalo in s polja sem je dišalo žito, ki je dozorevalo. Škrjanci so prepevali v sinji višavi, mi pa smo piskali, vriskali in peli ž njimi vred.

Kadar pa smo prignali na pašnik, smo posedli v senco starih vrb in si pripovedovali, kar smo vedeli in znali: koliko je našel kdo izmed nas letos ptičjih gnezd, koliko ima ta ali oni zajcev, in naposled je nanesel govor še na politiko. Pričkali smo se, kateri vladar je najmočnejši, ali naš avstrijski, ali turški, ali francoski, ali ruski; kateri vojaki so najlepši in kateri je sovražniku bolj nevaren: ali pešec ali ulanec?

Moj prijatelj Janezek je bil na strani ulancev. Razkladal nam je z velikim ognjem: »Da sem jaz ulanec, veste takšen, kakršni so bili jeseni pri nas, tak bi se ne bal štirih pešcev.«

»Infanteristov!« mu je popravil Kovačev Pavle.

»No ja, to so pešci,« je trdil Janezek.

»Kako pa bi ti pobil štiri infanteriste?« sem ga vprašal jaz.

»No!« se je zamislil Janezek pa nam razkladal svoj vojni načrt.

»Enega bi ustrelil s pištolo, drugega s karabinarjem, tretjega bi presekal s sabljo, četrtega pa nabodel na sulico.«

»Seveda, če bi se ti dali!« mu je ugovarjal Pavle. »Da sem jaz infanterist, veš, tisti, ki imajo žolte orle na čakah, in bi prišel ti kakor ulanec proti meni, hoteč me potolči, takoj bi si nasadil bajonet na puško pa sunil konja, ta bi se ustrašil, padel vznak, pa bi bil še ti mrtev pod njim.«

»E, kaj boš!« se je branil Janezek. »Jaz bi hitro skočil s konja pa tebi odsekal glavo.«

»Morda, če bi te čakal!« se je smejal Pavle. »Preden bi ti potegnil sabljo, bi te jaz že prebodel.«

Kdo ve, če bi ne bilo prišlo vsled vprašanja, kdo lažje zmağa, ali ulanec ali pešec, med nami naposled do dejanskega spopada, da ni ravno zazvonilo poldne.

»Jojmene, že poldne,« smo se zgenili vsi, planili pokoncu pa gnali domov. Pod mojo rojstno vasjo leži ribnik, po imenu Jordan, ali kakor smo ga nazivali dečki, Rojdan.

Ko smo prišli do vode, je zaklical Janezek: »Alo, slecimo se, pa preplavajmo Rojdan, živina je polna muh.«

Ko bi trenil, so ležali kupčki obleke na tleh, nağnali smo konje in voli v ribnik, vsak se je prijel enega vola za rep, pa smo plavali čez. Ko pa smo priplavali na nasprotni breg, je šla živina sama domov, mi pa smo jo ubrisali okoli ribnika po obleko. Oblekli smo se pa zapazili naenkrat, da Janezka ni.

»Kaj bo pa zdaj?« je vzdihnil Pavle, njegov prvi nasprotnik. »Kje je Janezek?«

Prestrašeni smo pogledali drug drugega, pogledali na ribnik, dokler ni enemu padlo v glavo: »Kaj pa, če je utonil?«

Ta beseda je udarila v nas kakor strela, bežali smo kakor na povelje domov; a Pavle, izmed vseh najhrabrejši in najrazumnejši, je hitel k Janezkovim staršem ter jim povedal, kaj se je pripetilo. Naenkrat je bila vsa vas pokoncu. Nekaj fantov je prihitelo k ribniku in čez nekoliko časa so v resnici potegnili iz vode Janezkovo truplo.

Mati in oče sta vila z rokami pa plakala, fantje pa so nesli belo, vitko dečkovo truplo. V hiši so ga položili na klop.

Roki sta mu na obeh straneh mrtvoudno viseli dol, a velike odprte oči so grozno zrle v strop. Iz las mu je kapala kaplja za kapljo žalostno na tla. Vse je stalo potrpo okrog mladega trupla.

Naenkrat zavpije mati: »Moj Bog, ali je že kdo tekel po gospoda župnika? Ta ga morda še oživi.«

Na te besede smo planili, dva ali trije, in vsi kmalu zdirjali kakor strela proti župnišču.

Stari g. župnik je sedel ravno za mizo pri obedu. Ko smo mu bili vsi zasopli izjecljali, kaj se je zgodilo, je naglo vstal, vzel iz omare majhno steklenico pa odhitel v hišo nesreče.

Mi ministrantje smo jo pa ubrali za njim.

Soba, v kateri je ležal utopljenec, je bila natlačeno polna radovednežev. Čez približno četrto ure je prišel iz sobe g. župnik pa nam zažugal presunljivo: »Le še enkrat se mi predrznite, razposajenci razposajeni, prijemati se volov za rep, da bi plavali. Nesrečni Janezek je to plačal s smrtjo! Ti pa!« se je obregnil ob me, »zakaj nisi naravnost stekel pome? Nemara bi ga bil še oživil.« — — —

Nekoč meseca junija je naročil g. župnik nam ministrantom, naj po sv. maši malo počakamo. Pokleknil je na klečalniki in molil kakor običajno po sv. maši.

Mi pa smo se ukradli po prstih iz cerkve, da bi ga ne motili s svojimi hrumečimi koraki po kamenitem tlaku — pa smo počakali tam pod senčnatimi, košatimi lipami. Lipe so donele in godle, kakor bi bil prav vsak listov recelj struna Acolove harpe: vsakega je obletavala breščeca čebela.

Kmalu je prišel g. župnik s črno čepico na snežnobeli glavi.

»No, kaj ste že pozajtrkovali?« nas je vprašal.

»Še ne.«

»Bežite domov, vzemite s seboj precej veliko košarico, pa pridite takoj sem. Zajtrkovali boste pri meni, potem pojdemo pa v gozd.«

Od samega veselja mu še roke nismo poljubili, ampak kar domov smo jo ubrisali.

V hištrni so nam dali vsakemu precej velik lonc mleka in kos kruha; kadar pa smo pojedli, je prišel g. župnik z običajno pipo na dolgi cevi v ustih, in hištrna je bila namah polna dišečega dima. Kadil je samo tobak, ki je bil namočen v mleku pa zmešan z veroniko.

»Ste se že najedli?« nas je vprašal. Namesto odgovora smo mu poljubili roko pa zašepetali: »Bog vam poplačaj!«

»Bog vam blagoslovi!« je prijazno menil g. župnik pa nas pogladil po glavah. »Alo, zdaj pa le! — Francka,« je dejal svoji sestrični, ki je gospodinjala pri njem, »če bi prišel kak bolnik, naj počaka. Pridem pred poldnem domov.«

Vedel nas je preko dvorišča na svoj veliki krasni vrt. Tam so procvitale poleg steze košate bogate potonike, goreli v barvah pestri tulipani in poleg majhnega, po kolmežu dišečega ribnika je cvetel cel gaj stolistih rož.

G. župnik nas je peljal po vrtu do leskove lope, kjer je sedeval in odpočival ob soparnih dneh. Odprl je zadnja vratca pa krenil z nami vred v bližnji holm, kjer je stal križ in je rastlo bujno malinje po globinah, nastalih vsled sesedlih se obokov starega gradu, in odtod po stezi navzdol k močvirnati loki.

Kolikrat smo se mi dečki gugali na tej loki! Drn se je udajala pod nami in s tem smo imeli toliko zabave. Nihče izmed nas pa se ni drznil ostati tam do teme, ker so tam svetlikale lučce ponoči, in stare ženice so pravile, da so to duše obešencev, ki so jih pokopavali v starih časih nedaleč na meji.

Tako je za loko pa se začenja gozd. G. župnik nas je vedel najprej k velikemu mravljišču pa nam je razkladal, kako čudovito je zgrajeno tako mravljišče. Vse skupaj je kakor velikanski grad s spalnicami, hodniki, shrambami, dà celo s hlevi za zelene mušice, ki jih krmijo mravlje; ob deževnih dneh pa, ko ne morejo iz mravljišča, sesajo. Pred vsakimi durmi stoje mravlje na straži kakor vojaki pred trdnjavo. Kar seže g. župnik z obema rokama v mravljišče in ko bi trenil, je imel roke pokrite z mravljami. Zmečkal jih je pa nam razlagal: »To je zdravo. Kadar človeka bole roke ali noge in mu otekajo, naj si jih potrese z mravljami. Mravlja izbrizgava neko kislino, ki leči take bolezni. Vam kaj diši?« nam je dal poduhati roki. In res je bil duh po neki kislini.

Potem nas je vodil med visokimi jelkami in bori, po gladkem iglišču in mehkem mahu navzgor k vrhu gore. Gozd je dišal po kadilu, mi pa smo motrili gibčne veverice, kako so skakale z drevesa na drevo, prisluškali ptičjemu petju in trkanju žolne.

Kmalu se je jel jasni les, in dospeli smo na skalnat greben, ki je bil porastel s starim košatim leščevjem. Med skalovjem so rastle divne cvetice vseh barv. Urne, leskeče gaščerice so švigale semtertja, in pestri metulji: modri, rumeni, rdeči, temnobojni, kakršen je bil g. župnika pogrebni pluvial, so se spreletavali na toplem solncu s cvetke na cvetko.

G. župnik je sedel na kamen pa nam kazal z dolgo, zgoraj s svilnatim čopom okrašeno palico, vse neznane cvetice. Povedal nam je, kako se vsaka imenuje in kakšno zdravilno moč skriva v sebi. Velel nam je, katere imamo natrgati in jih spraviti v košarice. In tako smo obšli ves skalnati greben.

Odtod smo šli za g. župnikom na bližnji travnik; tam pa so bile zeli in bujnorastoče cvetice povsem drugačne. G. župnik nam je zopet povedal, kako se imenuje ta ali ona cvetica, za kaj je koristna, in nam naročil, naj jih spet natrgamo.

Ko pa smo imeli že polne košare, je sedel g. župnik na štor in je rekel: »Zdaj si nekoliko odpočijem, vi se pa spravite na jagode. Tamle na desno jih je vse polno. Pa še meni jih malo prinesite.«

Nato je privlekel iz dolge suknje knjižico in začel brati. Mi smo pa stekli po jagode. Mestoma jih je bilo vse rdeče. Če pa pridejo otroci do jagod, ne znajo od njih. Tako je minil čas, da sami nismo vedeli, kdaj, ko nas je župnikov žvižg zdramil iz te razkošne zabave.

Brž smo mu natrgali še šopek jagod pa zdirjali v skoku za njim.

»Vi bi se pasli do noči,« se je pošalil g. župnik. »Enajst je že odbilo, moramo domov.«

Vračali smo se po bližnjici in ko smo prišli do župnišča, sta stala tam dva voza. Na enem je ležala bleda, zabuhla ženska, v senci pred vrati je pa sedel rumen, suh deček ob materi.

G. župnik je stopil k bolni ženi na vozu in začel govoriti z njo. Mi pa, z napolnjenimi koški, smo stali za njim ter gledali in poslušali zvedavo.

»Kaj stojite tukaj?« se je obregnil ob nas g. župnik. »Nesite koške v klet, ti pa,« je naročil meni, »ostani tu, boš zavijal praške.«

Potem je pomagal bolni ženi z voza in jo vedel v sobo. Čez nekoliko časa me je poklical ter mi velel skladati papirčke, na katerih so bili praški že nasuti. Nadalje je priporočal ženi, naj pije brinov čaj; svetoval, kaj sme jesti in kaj ne.

»Ako Bog da, boste čez štirinajst dni že boljši,« jo je tolažil, »a če vam ne bo nič odleglo, pa še pridite.«

»Bog vam povrni, g. župnik,« se mu je zahvaljevala žena. »Če bom ozdravela, bom do smrti molila za vas. Imam doma še majhne otročičke, tako težko bi jih zapustila. — Ponižno prosim, kaj pa sem dolžna?«

»Jaz ne lečim za denar, ampak samo iz krščanske ljubezni,« je dejal g. župnik. »Molite zame, pa bo.«

Žena je poljubila g. župniku obe roki pa nesla v kuhinjo košarico jajec.

»Pokliči sem dečka!« mi je ukazal g. župnik.

Hitel sem ponj. Mati ga je prijela za roke in se tresla od strahu, ko je šla v sobo.

»Kaj pa mu je?« je vprašal g. župnik in zvedavo ogledoval dečka.

Mati pa je spravila skup cele litanije o dečkovih boleznih. Gospod župnik je ni dosti poslušal, ampak bolj pregledoval dečka.

»Pojdi sem, fantek!« mu je pokimal.

Deček se je pa še bolj stisnil k materi in ni šel.

»Tak pojdi no, kaj se bojiš!« mu je šepetala mati in ga porinila naprej.

Duhovnik je prijel dečka za roko in ga prijazno nagovarjal: »Ne boj se, ljubček moj; kako pa ti je ime?«

»Francek mi pravijo,« je zašepetal deček.

»Francek? No, viž, meni je tudi tako ime; oba imava enega patrona. Ne boj se, pa odpni si srajco!«

Ogledal je g. župnik žilo privodnico, položil dečku roko na srce, pa pogledal mater: »Deček je jako slab, zlatenica se ga loti. Vsak dan trikrat ga umivajte z mrzlo vodo, potem ga pa položite v posteljo, da se zopet segreje. Nate ta čaj, skuhajte mu ga, pa naj ga pije zjutraj in zvečer vselej dober kozarec.«

Naročil ji je še to in ono, mene pa je poslal v kuhinjo, če je že juha kuhana. Ukazal je, naj se da dečku krožnik juhe, da se okreпча za na pot domov. Mati se mu ni mogla dovolj zahvaliti, otirala si je solze s predpasnikom pa obetala: »Zlati gospod, vse bom poravnala, ko zrastejo gosi, v kuhinjo vam jih prinesem, ker vem, da denarja ne marate.«

»Če prinesete, prinesete; če pa ne, tudi dobro. Svetoval sem vam z veseljem, za »Bog poplačaj«. Držite se le mojih besedi, pa ne poslušajte vsake babe.«

Žena je odšla z dečkom, g. župnik je pa sedel za mizo.

»Ti pa sedi semkaj,« me je poklical, »saj si mi pomagal.«

In sel sem brez bojazni — saj ni bilo to prvokrat — in dokazal sem z žlico in vilicami, da zdravniške pomoči g. župnika ne potrebujem.

Kadar pa je častiti starček pojužinal, je mignil z očmi v kot, rekoč: »Prinesi mi pipo pa prižgi mi jo!«

Podal sem mu pipo, prižgal vžigalico pa jo držal nad pipo, da je tobak dobro zažarel.

To prižiganje sem imel za neko znamenje in dokaz zadovoljnosti.

Pipa še ni pošteno gorela, ko je pridrdrala kočija pod okno.

Starček je zvedavo pogledal skozi šipo pa zmajal s sivo glavo: »Kdo pa je to? Ti še niso bili tukaj.«

Pripeljala se je bila neka gospa z bolehavim možem notri tam od Trebiča. G. župnik jima je hitel nasproti in ju prijazno sprejel.

Podobnih obiskov je bilo pri njem vsak dan.

Ime preprostega župnika iz neznatne vasice je bilo znano daleč okrog. Škoda, da ne živi več! Umrl je v 59. letu, umrl kakor duhovnik-zdravnik.

Sirota med sirotami.

Občinske može hribovske občine Zagričje še ni nikdar imelo tako na kratkem, kot one nedelje popoldne po sv. Gregoriju. Kočarica Ovinkova Reza je umrla in je zapustila dvoje malih: šestletno Reziko in petletnega Lukca. Za moža Jernejca — očeta teh dvojih — niti sama ni vedela, kje je. V Ameriko je odšel, pisal začetkoma dvakrat, trikrat, poslal nekaj dolarjev, pozneje pa je izostalo vse: pisma in denarji. Uboga Ovinkarica ni vedela sama, ali je žena, ali vdova.

Ako žena ni vedela, kje je njen mož, je li živ ali mrtev — kako naj pa vedó občinski možje?

Bila je tisto nedeljo občinska seja.

»Torej za Jernejca se nič ne vé,« se oglasio oče župan.

»Nič,« odgovoré možje po vrsti in nalahno odkimavajo.

»Korobačev Bošte,« se oglasi Brglez v kotu, »se je vrnil onidan iz Amerike, pa je pravil, da je šel Jernejec pred tremi leti v Montano v jame in od tedaj ni več glasu o njem.«

»Najbrže je ostal v jami,« menijo možje in sočutno kimajo s skrbi-polnimi glavami.

»Kaj čemo z otroki?« vprašajo oče župan in spravijo s tem vprašanjem občinsko obravnavo v pravi tir.

»Križ bo z njimi,« oglasio se Grabnarjev oče. »Tako jih ne smemo pustiti. Kaj prida jim primakniti iz občinske blagajne pa tudi ne moremo. Saj imamo drugih revežev čez glavo.«

»Saj res,« se oglasé drugi. »Puntarjev Jakob nam vzame čez štiristo kronic v hiralnico, Potnikov Bolte se meče od hiše do hiše in nam je vsak drugi mesec na skrbi.«

»Pa bi že in že,« se oglasé zopet drugi. »Toda za ljudi plačevati, ki bi lahko živeli ob svojem, ko bi bili količkaj štedili v mladosti — za take lenuhe in postopače pa res pošten človek ne plača lahklega srca.«

»No, pa ko bi bilo še kaj ponižnosti in hvaležnosti pri njih,« povzamejo besedo oče župan. »Človek bi še potrpel, zdaj pa ta prevzetnost in trmoglavost! Pomislite: Puntarjev Jakob je onile dan, preden je odšel v hiralnico, skoro vame skočil, ko mu nisem hotel dati podpore, ki jo navadno zapije. Oštel me je pa že tako, kot da sem njegov pastir in ne župan zaгриški.«

Zmajevali in zmajevali so občinski možje na te besede županove. In dejali so, da župan biti ni prijetno, in tudi občinski mož ne.

»No, za ta dva otroka moramo pa le nekaj ukreniti,« so opozorili zopet oče župan na zadevo, ki jo je bilo predvsem uravnati.

»Takole sem si jaz mislil,« se oglasé v kotu pod »Bogcem« Ulčarjev stric, ki niso bili samo občinski mož, ampak tudi svetovalec. »Tako bi bilo nemara najbolj prav in najbolj poceni.«

»No, Ulčar naj pove! Tiho! Zdaj pa le povej!« napravijo oče župan mir in red.

»Plačevanja v denarju imamo že dovolj,« povzamejo Ulčarjev stric besedo. »Ogibanja v hišah pred onimi, ki hodijo »po čredi«, je tudi dovolj. Kaj ko bi mi naročili oni Klanjčarici, ki nima nikogar svojega, naj gre k Ovinkarju pa naj ondi stanuje in oskrbuje otroka.«

»Ta je pa pametna,« se zasliši okroginokrog. »Ona ima stanovanje, otroka pa varstvo in pouk. Za hrano se bo pa že dobilo: tu nekaj, tam nekaj, pa se ne bo nikjer mnogo poznalo.«

»Za obleko se pa dá nekaj iz občinskega, nekaj se pa dobi pri dobrih ljudeh,« pristavijo drugi. — —

Za prvo silo sta bila torej preskrbljena mala Ovinkarja. Klanjčarica — »mati« sta ji rekla Lukec in Rezika — je bila dobra ženica. Imela je svojčas tudi svojo hišico in svojo družinico. Toda zgodi se včasih, da Bog pokliče mladega pred starim, krepkega pred slabotnim s tega sveta. Pri Klanjčarjevih je bilo tudi tako.

»Vse je ležalo, polna hiša samih bolnikov. Oče na postelji, Anica na klopi pri peči, Tinček za mizo.«

Vročinska je bila, ki je zalezla očeta in se prijela tudi malih. Samo materi je zanesla, da niso bili revčki brez postrežbe.

Čez štiri tedne je bila hiša prazna in tiha. In Klanjčarjevi materi je bilo dolgčas notri. Skoro strah je je bilo in zaželela je k ljudem. Pa saj je tudi morala vunkaj. Upniki, zdravnik, lekarnar — vsi so zahtevali svoje in hišica je morala iti v prodaj. Klanjčarjeva mati pa k ljudem.

Sirota pri sirotah.

Tu je nekoliko pozibala, tam kaj pošila, drugje kaj povarovala — tu dalj časa, drugje je hitreje opravila. Preživela se je in tuintam ji je dobra gospodinja podala potrebno reč ali ji je stisnila kaj v roko.

Ko je postala Klanjčarica oskrbnica Ovinkarjevih, je ostala še vedno v tesni zvezi s prejšnjimi prijateljicami. Dajali so ji vedno primernege dela in tudi primernege zaslužka.

Domače življenje v Ovinkarjevi koči se je pa obrnilo na prijetno plat. Kar pomladila se je oskrbnica pri Ovinkarjevih sirotkah. Spominjali sta jo njenih dveh in jo ljubili kot svojo mater.

Veselo je prinašala nova Ovinkarica dobrohotne darove domov in jih ljubeznivo delila z otrokoma.

Pa ne samo za telesno hrano jima je skrbela, tudi za duševno. Ni bilo kmalu dobiti otrók, ki bi znali tako lepo moliti in se tako spodobno vesti v cerkvi in na potu, ko sta se znala Ovinkarjev Lukec in Rezika.

»Kako je kaj?« so tuintam vprašali Ulčarjev stric, če se je zglasila Klanjčarica v njih hiši.

»Stric, vi ste dobri! Prav, da ste govorili zame in za otroka pri občinski seji. Meni in otrokoma je dobro. Bog vam stotero povrni!«

Ferd. Gregorec.

Pesem o pomladi.

Oj beli sneg,
pokriva breg,
tam za vasjo.
O, kdaj pomlad
sred naših trat
prispela bo?

Tedaj bo breg
ves zopet bel,
ko zvonček bo
na njem dehtel
in drobni ptiček
pesmî pel.

A zdaj po zraku
sneg diši,
bodeči vonj,
da nos rudi.

A kadar log bo
zacvetel,
vse lepše zvonček
bo dehtel.

In ko se les bo
omehčal,
spet na piščalko
bom igral.

A dokler zimska burja ta
okoli hiš piskala bo,
ni upanja, da dévica
pomlad nas obiskala bo?

Jan Reginov.

Povest o pastorku.

IV.

Perilo je pripravljeno in zlikano. Belo kakor sneg se je svetilo na postelji. Robci so bili zaznamovani z rdečima začetnicama Jožkovega imena in priimka. Jerica je izpolnila natanko svojo obljubo.

Mizar Jakob je napravil kovčeg, dober komolec visok in ravno tako širok, dva komolca pa dolg, s predalčkom za manjše reči. Lično rumeno pobarvan je stal odprt sredi hiše, in Jerica je pomagala Jožku vanj zlagati obleko in druge reči.

Ko je bilo vse zloženo, je prinesla mačeha pehar jabolk, rdečih in vabečih, in jih nasula vrh obleke. »Na, da boš prigriznil v mestu,« je rekla, in njen glas je bil že dokaj prijaznejši kot sicer. Morda je pomislila, kako bi bilo, če bi se selil njen sin od doma, in zato je bil njen glas mehak.

Jožek je mater hvaležno pogledal, in žal mu je bilo in skoraj se mu je zdelo, da je greh, ker je mislil, da ga druga mati nima rada.

»Ná, še tole pogačico!« In prinesla je pogačico, lepo rumeno kot cekin, in jo položila na vrh vsega v kovčeg. Nato je pa zaprla vzbočeni pokrov, zaklenila in dala ključek Jožku.

Jurček je gledal vse to in bil skoraj malo nevoščljiv, ne zato, ker gre Jožek v šolo, ampak zato, ker bo videl veliko mesto. Zažvižgal je in odšel in se čudil v svojem srcu, kako se morejo dobiti na svetu ljudje, ki se tako radi uče, da jim ni dovolj trirazrednica pri fari.

»Še nekaj sem ti obljubila, Jožek! — Glej, kupila sem ga na sejmu, in goldinar je notri.«

Tako je rekla Jerica in je potegnila iz predpasnikovega žepa lep rdeč žametast mošnjiček z lepo rumeno zaponko iz medi in mu ga je dala.

»O, hvala ti, Jerica!«

Težko je bilo Jožku ta dan. Pričakanje in strah sta se borila v njegovem srcu. Pa skoraj je premağoval strah, in najrajši bi bil zdaj kar takoj odšel; zdaj pa že zopet počakal vsaj še en teden.

»Voz je pripravljen. Jožek, stopi še h gospodu župniku, da se poslovíš! Pa zahvali se jim, da so vse tako lepo preskrbeli in uravnali!« je dejal oče, ko je stopil v hišo.

Jožek je stekel v župnišče.

Ves zadovoljen se je smehljaj župnik in je dal Jožku lepo vsotico. »Ná, pri ministriranju si si zaslužil; boš imel vsaj za knjige.«

»Ne pozabi na opomine in na nauke materine!« je nadaljeval gospod. »Kadar pride izkušnjava, se spomni materinega groba — in kadar pride težava, pojdi k Materi, ki je boljša kot vsaka druga mati. K Materi dobrega sveta, in močan boš v boju! — Zdaj me morda še ne razumeš; a razumel me boš pozneje, morda kmalu.«

»Vse bom storil, kakor velite, gospod župnik!«

»Bog te spremljaj in angel njegov, kakor je spremljal mladega Tobijo. Življenje ni lahka pot,« je rekel mož-duhovnik in nekako zamišljeno zrl

za dečkom, ki je lahkega koraka odhajal po stopnicah na težko pot v življenje. —

»Še k mamici moram!« In Jožek je pokleknil na grob ob zidu in zatrjeval mrtvi, da hoče ohraniti srce čisto, in jo je prosil, naj tudi ona prosi v nebesih zanj, da se ne bi izgubil na potih, ki jih zdaj še ne pozna; a ve o njih, da niso prava.

Utrgal je Jožek na grobu materinem rožo za spomin in jo vtaknil v mašno knjižico. »Kadar bo prišla izkušnjava, jo bom pogledal in se spomnil materinega groba,« je rekel samprisebi in je vstal. Pa še enkrat je pokleknil. Težko mu je bilo slovo od groba materinega.

V.

Če vržeš na spomlad zrno v zemljo, svežo in zrahljano, se bo zrno razklalo v bolesti in pognalo bo bilko, ki bo v solncu obrodila bogat sad.

Če raste roža v trnju, rastla bo; previla se bo skozi bodice, še bolj bo vabeča in krasna, samo če ji sije vseoživljajoče solnce z mogočno lučjo, s čudodelnimi žarki.

Kakor dobro zrno v rodovitni zemlji, tako so ležali nauki materini in župnikovi v srcu Jožkovem. Rastli so in razcveteli so se v blagodehteč cvetoč grm in rodili so.

Kakor raste roža v trnju, tako je bilo Jožkovo srce v tujini — mnogo je bilo bridkosti, mnogo težav, mnogo izkušjav, a sijalo mu je veliko in mogočno solnce: spomin na mater in ljubezen do Matere dobrega sveta.

Težko je mlademu človeku, otroku, v tujini, in težko se je tujine privadil Jožek.

Stanovanje je bilo temno in dolgočasno. Žalostno so zrla okna na sivo dvorišče. Doma pa samo solnce, življenje — cvetna poljana, polna rož!

Tovariši -sostanovalci so imeli dolge lase in kričeče, našopirjene pentlje pod vratom, visoke tesne ovratnike. Bili so gosposki, govorili so bahato, smejali se bučno, njih oči pa so gledale važno in mrzlo. Tam doma — dobra Jerica, dobri oče, Jurček, mati, — čeprav včasih malo nagli.

In gospodinja — izza debelih naočnikov so gledale njene drobne, hudomušno-sitne oči. Glas njen je bil raskav in obraz neprijazen. Mačeha doma se mu je zazdela v takih hipih čez mero prijazna in dobra.

In v šoli — gosposka deca! On pa tako kmetiški!

To so bile težave! Samenasebi majhne, a za šibko detinsko srce težke dovolj.

Toda iz Jožka je v letih zrastel Jože — a vzporedno ž njim zrasle iz težavic težave.

V takih trenutkih je Jože šele spoznal, da je tujina mačeha. Čutil se je včasih tako samega, tako zapuščenega, in ga ni bilo, da bi mu bil položil roko na ramo in ga vprašal: Prijatelj, čemu si žalosten, povej, da te potolažim.

Hudo je včasih mlademu srcu v tujini!

Toda Jože je imel zaklad; globoko v prsih je bil skrit, dragocen in bogat. Spomnil se je na besede dobrega gospoda župnika: kadar pride izkušnjava, se spomni materinega groba; in kadar pride težava, pojdi k Materi dobrega svēta!

In stopil je Jože v takih trenutkih v tiho cerkev.

Trepetala je lučka pred lurško Gospó — boječe in upajoče, kakor mlado, neizkušeno srce. Gospa je gledala dobrotno in usmiljeno, in lučka je gorela mirno, in srce je bilo potolaženo.

Kakor Tobijev angel so spremljale Jožka besede župnikove. Roža, utršana na grobu materinem, je ovenela v mašni knjižici in se posušila. Ni pa ovenel spomin. Rastel je kakor roža, ki z vsakim dnem cvete lepše, in dehti sladkeje; kakor roža čudotvorna, ki daje moč srcu, kadar omagaue na potu bridkosti.

VI.

Hodil je po sobi gorindol.

Bil je v talarju, prepasan s črnim svilenim pasom, pod vratom se mu je svetil bel kolar.

Bil je Jože, pastorek — novomašnik. Doma je bil.

»Kaj bi, Jože? Ali naj ti še kaj naredim?« je vstopila postarna žena, mačeha Vogalovka. A njen glas je bil glas materin.

»Nič ni treba, mati! Nič ne napravljajte!« je odvrnil mladi gospod prijazno, in žena je odšla.

Naslonil se je mladenič na okno in gledal je po vasi.

Vsa vas je bila ozaljšana. Tu, tam je stal slavolok. Vsa vas mu je spletla novomašni venec in se okitila z njim kot nevesta na poročni dan.

Sladko je bilo novomašniku ob pogledu na rojstno selo in ob spominu na vse, kar je doživel v njem. Celo spomin na žalostne dogodke je bil ovenčan s tiho radostjo.

O, kakor dvanajst dni, tako se mu je zazdelo dvanajst let, ki jih je preživel od doma v šolah. Bridka so bila in trda, pa zdaj je bridkost bogato poplačana in povrnjena stokratno. Spomnil se je dobrega župnika — zaspal je že v Gospodu. Spomnil se je vsega iz mladosti svoje; spomnil se trpkih besed nekdanje mačeha — pa zdaj ga ima ona rada kot lastno dete. Spomnil se je, ko je ministriral še — — —

O, jutri bo pa dvignil sam zlati kelih s presveto Krvjo, in tako sladka je bila ta misel, da ga je omamila z vso svojo radostjo.

»Gospod, ti si dober!« je vzdihnil mladenič. Pokleknil je na klečalniki pred Križanega in zamolil je v hvaležni ponižnosti: »Domine, non sum dignus — Gospod, nisem vreden!« —

Svete misli so hodile po sobi kakor angelci božji. Uhajale so skozi okno in plavale nad vasjo, ki je pričakovala, ozaljšana kot nevesta, v tišem hrepenenju jutrišnjega novomašnega dne.

Božumil Gorenjko.

Spominek

svojemu nepozabnemu učitelju.

Imel sem učitelja, — sedaj ga ni več. Pred nekaj tedni ga je zakrila črna zemlja. Pokopali so ga v pomladanski Vipavski in z njim zagrebli vzornega vzgojitelja, pesnika in prijatelja mladih src. Starčku z mladostnim srcem — boren spominek!

Sedem duhovnij na okoli je poznalo našega učitelja. In kako bi ga ne! Otroci so ga spoštovali, starši so ga častili — vsi pa, otroci in starši, vsi so ga ljubili. Pa kakšen je bil naš gospod učitelj?

Strog je bil. Tesno je bilo vsakemu pri srcu, ko smo korakali zjutraj v šolo. Zakaj tesno? Vse je moralo biti v najstrožjem redu. Še preden smo vstopili na šolski vrt, je že vsak z eno roko držal klobuk, z drugo pa robec. Bil je namreč strog ukaz, da mora vsak s seboj imeti žepni robček. Da se je pa ta ukaz natanko izvrševal, za to je poskrbel gospod učitelj tako, da je postavil v vežo takoj za velika vrata — stražo. Dva učenca sta s pazljivim očesom preiskala došlece. Vsak se je moral v pozoru ustaviti pred njima. V eni roki je moral držati robček, z drugo je pa moral odpreti torbo. Vse knjige, ki jih je prinesel s seboj, so morale biti zavite, nepomazane. Da ni nihče prinašal s seboj nepotrebnih reči, je moral vsak pred stražo obrniti vse žepe.

Da je bila ta preiskava huda in vojaško-natančna, je umevno. Natančnost se je pa povečala, če je preiskovanje nadzoroval gospod učitelj sam. Da je bil pri tej preiskavi ta in oni čisto »brez glave«, bi nam lahko dokazal Stoparjev Juri. Vse je sicer po predpisih izvršil, — a je vendar imel smolo. Mesto da bi se bil lepo odkril pred gospodom učiteljem, se je pa revež tako spozabil, da je robček, ki ga je prinesel v roki, dal na glavo, klobuk pa tlačil v žep. Zadrega je bila kriva!

A straže še ni bilo konca! Sredi stopnic, pred velikim oknom je stal zopet drugi »policaj«. Ta je pa rajši gledal na noge in glavo, kakor pa v torbo. Gorje jim, ki niso imeli prav čistih nog! Kakor prisilni delavci so morali v vrsti pod nadzorstvom »marširati« na potok. Vsak je dobil kos opeke mesto mila. In tu v potoku se je začelo umivanje. Vsi so morali v vodo, čeprav je bila mrzla, in nihče ni smel prej iz vode, dokler niso imeli vsi čistih nog.

Strog red je vladal dan na dan — tako tudi v nedeljo. Vsi »učenjaki« smo se morali zbrati vsako nedeljo pred šolo. Ko je zazvonilo k sv. maši, smo v vrstah molče, po vojaško odšli v cerkev. Vsak je imel v cerkvi določno odkazano mesto. Gorje mu, če se je premaknil drugam! Pelj smo pri maši vsi. Naučil nas je dobri gospod v šoli najlepših pesmic. Po maši smo ostali v cerkvi, dokler nam ni gospod učitelj dal znamenja za odhod. Nato smo odšli mirno, zopet po vojaško na trg. Kaj čuda, da nas je vse gledalo. Postavili smo se v čelno vrsto, pozdravili in molče odšli, kajti gospod učitelj je stopil na križcesto in pazno opazoval odhajajoče.

Pa boste rekli: »Strog je bil ta gospod.« Ni bil samo strog, bil je tudi prijazen, vesel. Kolikokrat smo peli v šoli njegovo pesem: »Poslušam kovača«, kolikokrat smo šli na izlet!

Majniškega izleta ne morem pozabiti! Tri dni prej smo snažili trobento, tri dni umivali boben in brisali zastavo. Pa to še ni bilo vse! Vsak je moral imeti »puško«! Pa kakšno? Grabljišče smo prevrtali, skozi luknjice vtaknili vrv. To grozno orožje smo vrgli na ramo in hajdi na izlet! Spredej zastava, za njo trobenta, v sredi boben — vmes pa vojaki. To je bil šum, ropot in ponos! V lični podružni cerkvi smo bili pri sv. maši. Po sv. maši so se začele vaje! Fantje smo šli na grič, dekleta v dolino. Mi smo igrali »roparje, žandarje«, dekleta so pa kuhale, in sicer tako dolgo, da smo bili vsi lačni. Lakota nas je spodila domov!

Še bi lahko povedal, kako smo hrošče tresli, kako smo vrt obdelovali, kako smo se kepali itd., a bodi dovolj, saj se veselje, ki nam ga je pokojnik privoščil, da le užiti, ne pa popisati.

Lepo nas je blagi pokojnik učil tudi čednostnega življenja. Skromnost je bila njegova najljubša čednost, to nam je povsod priporočal. — Da je bil gospod globokoveren, da nas je učil večkrat moliti, — to ve najboljši dobri Bog. Vedno, preden je prišel gospod katehet v šolo, smo se pod učiteljevim vodstvom učili veronauka. Nadvse krasen je bil tudi njegov vsakoletni nagovor po prvem sv. obhajilu. Tako govoriti more le mož, ki pozna nedolžna srca.

A vendar je tudi našega gospoda učitelja tepla nesreča. Zlomil si je revež, ko je po stopnicah sprejemal na svoj godovni dan goste, po nesreči nogo. A vendar je še z bolno nogo poučeval — hoditi pa revež ni več veliko mogel. Največja žalost njegova pa, kakor mi je pravil, je bila zanj, ko so mu po neprevidnosti ukazali, naj še pred zakonitim časom zapusti šolsko poslopie. »Vse bi še pretrpel,« je dejal, »a to, da moram iti iz hiše, kjer sem preživel vsa svoja delavna leta, kjer sem trpel in se veselil, to me boli.« — Dasi je bil sin gorenjskih planin, se je vendar udomačil v vinorodni Vipavski tako, da je tudi v pokoju ni hotel zapustiti. Na zemlji, kjer je trpel, je tudi pokopan. Ob pogrebu so mu pa zvonili pomladanski zvončki, trobentale trobentice, peli pevci, ki jih je sam izučil, jokali ljudje, jokala zlasti mladina, ker ji je umrl ljubljeni vzgojitelj, učitelj in pesnik.

F. T.

Dečko s knjigami.

Poglejte ga, pridnega dečka,
že knjigo in tablico nosi!
Vprašajte ga: »Dečko moj, kdo si,
čegav in odkod?« — Pa odvrne:

»Jaz to sem, od tam — a zdaj se mi
v šolo mudi!« — Ej, mlade skrbi!
Ti meniš postati možak:
le pridno se uči in moli ponižno
iz tebe bo kdaj učenjak.

O. E. B.

Resnice in bodice.

Trosi Maksimov.

5.

Glad mori lenuha,
teпча in skopuha.

6.

Kjer se pridno dela,
tam ne manjka jela.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Dobiček.

Ni dobička brez truda. — Dobiček zahleva nog.

Dobiček ni dobiček, če ni pravičen. Malokrat je dobiček brez škode drugih. — Enega dobiček drugega izgubiček. — Kar je enemu dobiček, je drugemu izguba.

Dobiček je redkokrat brez goljušije. Kdor ljubi dobiček, poje Judeževo pesem. Vsakega dobička kruh je dober. — Dobička vonj je prijeten, naj pride odkoderkoli. — Dobiček se prileže, če je še tako majhen.

Ni vsak dobiček dober. (*Morda ni po pošteni poti pridobljen; morda napravlja škodo v kaki drugi reči; morda prizadeva veliko več truda, kot je vreden itd.*)

To ni dobiček, ki ima izgubo za tovarišico. Kdor hoče imeti dobiček, si ne sme dolgo pomisljati. — Veliko dobi, kdor se krepko (z vmem) loti.

Majhen dobiček napravi večkrat veliko škodo.

Majhen dobiček je tudi dobiček.

Majhen dobiček je dober dobiček. — Majhen dobiček polni mošnjo. — Majhni dobički napravijo velike dobičke.

Majhen dobiček — pa večkrat je boljši nego velik pa malokrat. — Kdor velikokrat dobi, dobi veliko.

Dobiček in varčnost v kratkem obogati.

Velik dobiček olajša težko delo.

Najboljši dobiček je darilo. (*Ni se treba nič truditi zanj.*)

Če je več dobička, bolj se priljubi. (*Kdor ima veliko, navadno želi še vedno več.*)

Kdor ima dobiček, naj se spomni še izgube. — Izguba je sestra dobička. — Dobiček je večer pred izgubo. — Kdor ne dobi, ta izgublja. — Če ti je dobiček všeč, naj te nikar ne ježi izguba.

Kakor pridobljeno, tako izgubljeno. — Kakor prišlo, tako prešlo.

Kar se po krivici dobi, se hitro izgubi (kmalu zvodeni).

Kakor pridobljeno, tako použito, je zapisan na ognjišču.

Počasi dobljeno, hitro izgubljeno. — Lažje je dobiti nego ohraniti.

Lahko dobljeno, skoro zapravljeno. — Lahko nabrano, lahko razkopano. — V sanjah je prišlo, v sanjah je odšlo.

Ne dobijo vsi, kateri igrajo. — Eden dobi, drugi izgubi.

Kdor dobiček ima, ta najbolje igra.

Kdor išče prevelikega dobička, izgubi slednjic še glavnico.

Lahko stotino pustiš, kjer tisoč dobiš. Bolje je mekinjah dobiti nego na zlatu izgubiti.

Reki: Pridobil je mačko, a izgubil kravo.

Če mu dobiček tudi v usta silijo, mu hrbet obrača. (*Tako se reče vmemarnemu človeku, ki ne zna gospodariti ali ne izkoristiti ugodne prilike.*)

Dvojen dobiček všteta za enega. (*Ravna krivico.*)

Slovniska naloga.

Kako čitaš?

Če kaj ne veš, naredi —

Vsak klic in vzklík zaključí naj !

Če vprašaš kaj, pristavi pa ?

Ko si povedal kaj, kar bralca mika,

le glej, da bo na koncu stavka

Če kdaj doslovno pišeš besediče,

naj vsakikrat uvede ga :

ter spred in zad z „“ ga označi.

Le zvest ostani slovniski zadači

ter , povsod pravilno rabi

in pa ; tudi ne pozabi.

Internus.

Šaljivo vprašanje.

Kdo pride v najkrajšem času okoli zemlje?

(Rešitev in imena rešilcev priobčimo v peti številki.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5*20 K, za pol leta 2*60 K. — Uredništvo in upravnništvo Pred škofijo št. 6 v Ljubljani.

Izdaja društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.